

Fakultet Političkih nauka Beograd

Veselin Vukotić¹

EURO i monetarna politika EU -materijal za predavanje-

Cilj: Dati osnovne informacije za razumijevanje ideje EURA

Zadaci: Upoznati slušaoce sa:

1. Kako je nastala ideja EURA
2. Institucionalni aspekti uvođenja EURA
3. Efekti EURA na poslovni svijet i na građane
4. Vrijednost EURA

Organizacija predavanja:

1. Slušaoci posjeduju prezentaciju predavanja
2. Diskusioni prolaz kroz prezentaciju
3. Posljednjih 10 minuta za pitanja i diskusiju o posebnim pitanjima
4. Mogućnost nastavljanja komunikacije i diskusije putem e-maila (vukotic@cg.yu)

¹ Osnivač, autor ideje i rukovodilac postdiplomskih studija »Preduzetnička ekonomija«, Ekonomski fakultet, Podgorica

Osnivač i Predsjednik, Institut za strateške studije i prognoze, Podgorica
Jovana Tomaševića 37, Podgorica 81000
Tel: +381 81 241 504
Fax: +381 81 243 554
e-mail: vukotic@cg.yu
www.vukotic.cg.yu

Struktura predavanja

- I Što je EURO i kako je nastala ideja**
- II Evropska Centralna banka**
- III Monetarna politika u EURO zoni**
- IV EURO i poslovni svijet; EURO i ekonomske i ljudske slobode**
- V EURO kao sredstvo plaćanja van EU**

I Što je EURO i kako je nastala ideja

Pitanja:

1. Što je EURO i kako izgledaju EURO novčanice?
2. Uslovi uvođenja EURA?
3. Zašto neke zemlje nisu uključene u monetarnu uniju?
4. Kako je nastala ideja o jedinstvenoj evropskoj valuti?
5. Prednosti i troškovi uvođenja EURA

Elementi za razumijevanje odgovora:

a) Što je EURO i kako izgledaju EURO novčanice?

- a. EURO je novostvorena valuta EU – postala zakonsko sredstvo plaćanja 1 januara 1999. godine
EUROLAND: 11 evropskih zemalja koje imaju:
 - i. Zajednički novac
 - ii. Jedinstvenu monetarnu politiku
 - iii. Jedinstvenu politiku deviznog kursa
- b. Uvođenje EURA u tri faze
 - i. Faza A: Priprema za EMU, 2. maj 1998 do 1. januara 1999
 - ii. Faza B: Početak EMU, 1. januar 1999 – 1. januar 2002
 - iii. Faza C: Zamjena novca, 1. januar 2002-1. jul 2002
- c. Kako izgledaju EURO novčanice; zašto je sproveden zvanični konkurs za dizajn od februara do septembra 1996? Pobjednik je bio austrijski dizajner Robert Kalina, koji je izabrao kao temu: »mostove, kapije, prozore«
- d. Kako je protekla zamjena nacionalnih valuta u EURO? Da li je ova zamjena uticala na porast cijena? Obim razmjene.
- e. Da li je uvođenje EURA uticalo na gubitak nacionalne suverenosti (kako ističu zagovornici zadržavanja »nacionalnih valuta«).

b) Koji su uslovi kvalifikacije zemalja za EURO?

- a. Maastricht Treaty, 1991, Sporazum o EU
Definisani su »Maastritski kriterijumi« ili »Kriterijumi konvergencije«
- i. Stabilnost cijena (stopa inflacije 2,7%)
 - ii. Deficit državnog budžeta (3%)
 - iii. Ukupan državni dug (do 60% u GDP)
 - iv. Kamatne stope (oko 7-8%)
 - v. Stabilnost deviznog kursa
- b. Zašto su važni »kriterijumi konvergencije«
- i. Odgovornost u fiskalnom smislu
 - ii. Saglasnost zemalja da bi mogle voditi JEDINSTVENU MONETARNU POLITIKU
 - iii. Konvergencija je proces, a ne jednokratni čin (Public Summit, 1996: »Stability and Growth Pact«)
- c) **Zašto se neke zemlje EU nisu uključile u monetarnu uniju? (Grčka, Velika Britanija, Danska i Švedska)**

Da li su zemlje EU koje u međuvremenu zadovolje kriterijume konvergencije mogu postati član monetarne unije?

d) Kako je nastala ideja o jedinstvenoj Evropskoj valuti?

Sledeći hologram pokazuje sažetu istoriju EU i uvođenje EURA:

Od svetskog rata do monetarne unije	
1944.	Sporazum iz Breton Woodsa <i>Uvodi utvrđeni sistem međunarodnih kurseva glavnih svjetskih valuta</i>
1945.	Kraj Drugog svjetskog rata <i>Podstiče razgovore o »Ujedinjenim državama Evrope« da bi se stalo na put vjekovnim oružanim sukobima</i>
1952.	Evropska zajednica u oblasti uglja i čelika (ESCG) <i>Prvi veliki korak u pravcu transevropske saradnje. Pokazuje da ekonomska unija može da bude prethodnica političke unije.</i>
1958.	Evropska ekonomska zajednica <i>Postavlja temelje ogromnog »zajedničkog tržišta« robe i usluga. Mnogi od njenih predloga godinama će ostati nerealizovani</i>
1967.	Sporazum o integraciji <i>Objedinjuje EEC, ECSC i Euratom u jedinstvenu međunarodnu</i>

	<i>organizaciju poznatu kao Evropska zajednica (EC). Značajan korak u pravcu konsolidovanja saradnje na kontinentu.</i>
1970.	<i>Vernerov izvještaj Zvanični predlog Evropske zajednice o stvaranju »Ekonomске i monetarne unije« (EMU)</i>
1971.	<i>Kolaps Breton Vudsa Doba fiksnih deviznih kurseva je prošlo. Evropski lideri zanemaruju Vernerov izvještaj i traže neposrednije rešenje za problem nestabilnosti valuta</i>
1979.	<i>Evropski monetarni sistem Zatvara međusobne devizne kurseve zemalja učesnica u okviru uskih, unapred definisanih trgovinskih zona. Smatra se ranim oblikom monetarne unije.</i>
1987.	<i>Jedinstveni evropski akt Konsoliduje, proširuje i realizuje mnoge od ideja o »zajedničkom tržištu« koje su osmišljene u prvobitnim sporazumima Evropske ekonomske zajednice.</i>
1989.	<i>Delorov izvještaj Zvanična studija Evropske zajednice koja preporučuje stvaranje jedinstvene valute u tri faze.</i>
1990.	<i>Počinje prva faza EMU Podrazumijeva konačno eliminisanje barijera u odnosu na kretanje robe, usluga, radne snage i kapitala u Evropskoj uniji.</i>
1992.	<i>Evropska unija (EU) Sporazum o najdubljoj i najširoj saradnji koji je ikada postignut. Evropska zajednica (EC), kao i projekat EMU, postaju dio Evropske Unije (EU).</i>
1994.	<i>Počinje druga faza EMU Osnivanje Evropskog monetarnog instituta i objavljivanje zemalja koje će se uključiti u zonu jedinstvene valute.</i>
1999.	<i>Počinje treća faza EMU Prvo pojavljivanje eura kao zakonite valute, mada samo kao »Knjigovodstvenog novca«</i>
2002.	<i>Uvođenje EURA</i>

Evropska unija: ko se kada uključio?	
1958.	Francuska, Zapadna Njemačka
1973.	Danska, Irska, Ujedinjeno Kraljevstvo
1981.	Grčka
1986.	Španija i Portugalija
1995.	Austrija, Finska i Švedska

Zašto EU stvara EURO?

EURO je politički a ne ekonomski projekat!

To je suštinski korak ka krajnjem cilju »što čvršće« političke integracije.... Uloga Helmuta Kola.

e) Koje su ekonomske i druge koristi i koliki su troškovi uvođenja EURA?

- a. Rizik deviznih kurseva (smanjenje ovog rizika povećava mobilnost investitora i preduzetnika između evropskih zemalja). Evropa je kontinent koji se oslanja na izvoz!!!
- b. Troškovi transakcija. Procjenjuje se da su oni 0,4% GDP EU – oko 15 milijardi \$.
- c. Jasno stabilizovanje cijena
- d. Širenje finansijskog tržišta
- e. Ostale ekonomske prednosti (mada podložne većoj raspravi) su:
 - i. Makroekonomska stabilnost
 - ii. Niže kamatne stope
 - iii. Strukturne reforme
 - iv. Stvaranje nove globalne valute rezervi
 - v. Povećanje ekonomskog rasta

Troškovi uvođenja EURA su veliki. Obuhvataju:

- i. Troškove prelaska na EURO (oko 30 miliona \$ po jednoj velikoj kompaniji)
- ii. Gubitak poslovanja (npr. devizno poslovanje banaka, mjenjačnice, štampanje nacionalne valute...)
- iii. Troškovi pripreme za potencijalne poslove

Da li postoje rizici koji mogu da poremete ili čak, unište uspjeh EURA? Rizik od:

1. Ekonomskih šokova i njihove asimetričnosti (različita snaga djelovanja u pojedinim zemljama EU). »Zašto EURO nije dobra ideja« (Milton Friedman)
2. Politički nesklad (politička integracija je u početnoj fazi)

II Evropska Centralna banka – monetarna vlast u Eurolandu!

Pitanja:

1. Da li ima sličnosti u ideji Evropske Centralne banke i Američkih federalnih rezervi?
2. Zašto je važna ECB i koje su joj odgovornosti?
3. Da li je ECB samostalna?
4. Organizacija ECB odnosno Evropskog sistema centralnih banaka – ko vodi monetarnu politiku?

1. Da li ima sličnosti u ideji ECB i Američkih federalnih rezervi?

- 🇺🇸 Da! Ko je evropski Alen Grinspen?
- 🇺🇸 Evropski sistem Centralne banke (ESCB) sa sastoji od Evropske centralne banke i nacionalnih centralnih banaka (NCBs) 15 članica EU!
- 🇺🇸 »EUROSYSTEM« je termin za ESCB!

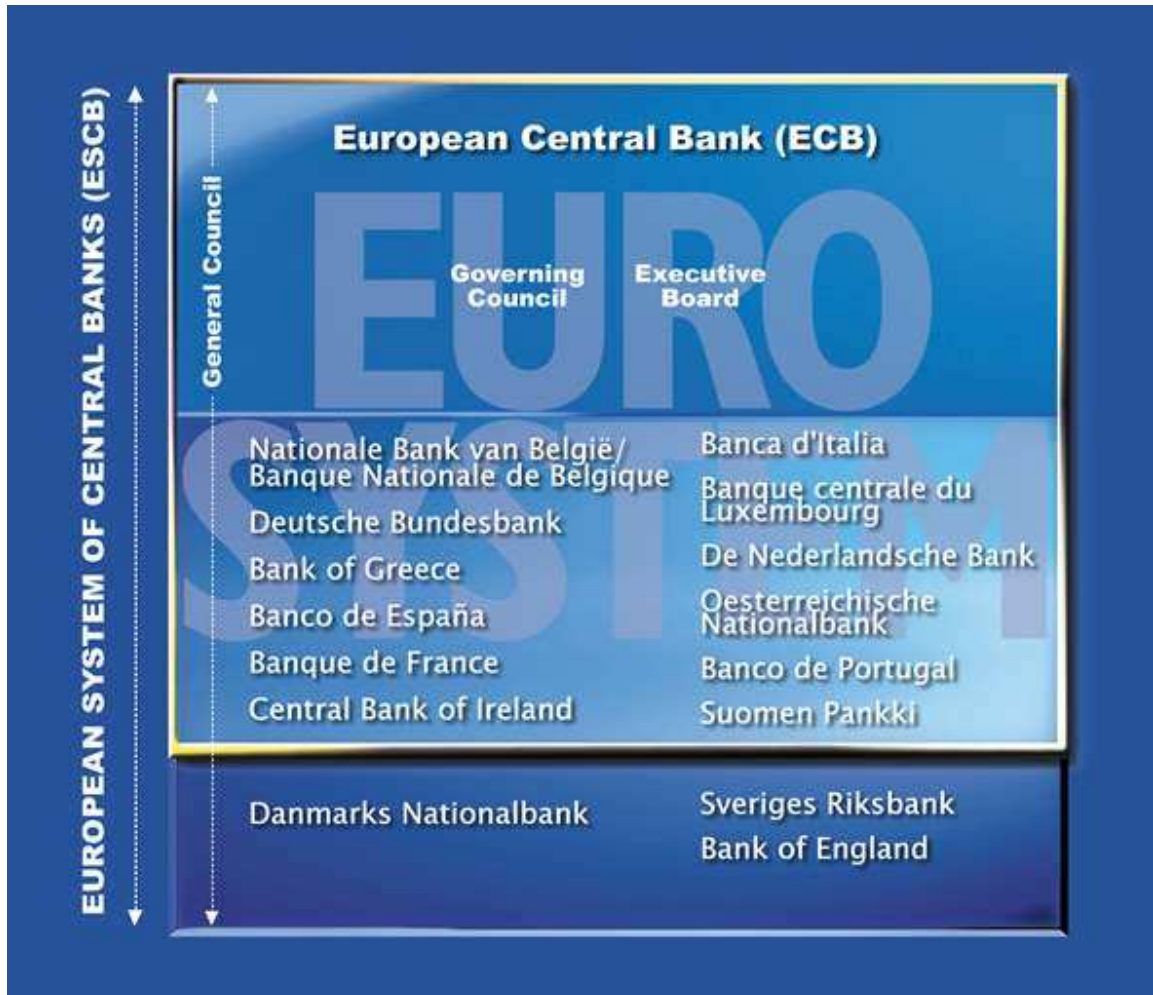
2. Zašto je važna ECB i koje su joj odgovornosti?

- 🇺🇸 ECB je najveći monetarni autoritet
- 🇺🇸 Prije nastajanja EURA 11 Centralnih banaka je formulisalo monetarnu politiku. Od 1. januara 1999 ECB je preuzela monetarnu politiku. Sada 11 nacionalnih banaka pomažu ECB da formuliše monetarnu politiku
- 🇺🇸 ECB je institucionalni nasljednik Evropskog monetarnog instituta (EMI) – (osnovan 1994)
- 🇺🇸 ECB se nalazi u zgradi EUROTOWER u Frankfurtu i ima *****
- 🇺🇸 ECB ima ključnu odgovornost u zaštiti vrijednosti valute koju emituje. Ipak, njen ključni zadatak je STABILNOST cijena i kontrola inflacije

3. Koliko je samostalna ECB?

- 🇺🇸 Smatra se da je to najsamostalnija centralna banka ikad stvorena, samostalna u smislu da je imuna u odnosu na interese i uticaje državnog aparata. To se obezbjeđuje:
 - Ne prihvataju se instrukcije lokalnih institucija
 - Ne pozajmljuju novac bilo kojoj državi
 - Nacionalne vlade nemaju pravo da ograničavaju ECB

4. Kako je organizovana ECB?

III Monetarna politika u EURO zoni

1. Što je monetarna politika?

Usklađivanje rasta novčane mase sa realnim rastom proizvoda i usluga!

2. Što je strategija monetarne politike ECB?

Cilj monetarne politike: **stabilnost cijena!**

Ključno sredstvo kojim ECB utiče na novčanu masu su poslovi kratkoročnog refinansiranja. U tom cilju Savjet ECB utvrđuje glavne kamatne stope koje uslovljavaju tempo ekonomskog rasta Evrope (kratkoročne kamatne stope su iste u cijelom EUROLAND-u).

3. Koji su instrumenti monetarne politike?

- ✚ Minimalni nivo rezervi
- ✚ Kratkoročne transakcije otkupa
- ✚ Mogućnost marginalnog kredita
- ✚ Mogućnost kratkoročnih depozita i minimalnih rezervi
- ✚ Operacije na otvorenom tržištu

4. Kako devizni kurs EURA utiče na stabilnost cijena i na opštu ekonomsku politiku? (ECB u saradnji sa Evropskim savjetom ministara ekonomije i finansija)

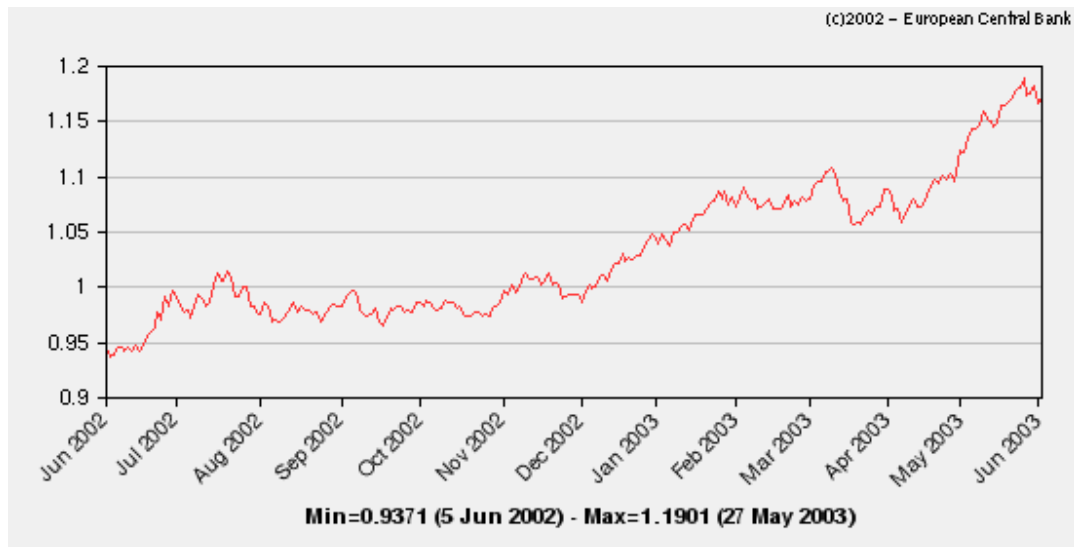
- ✚ ECOFIN, radi na utvrđivanju politike deviznih kurseva u EUROLAND-u

IV EURO i poslovni svijet

1. Kako se kreće vrijednost EURA u odnosu na dolar?

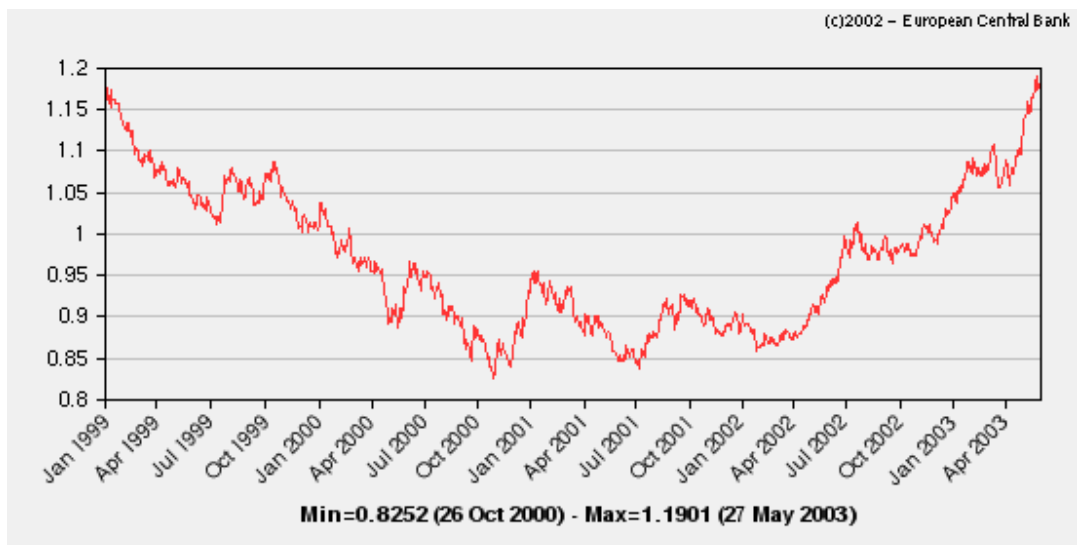
a) Poslednjih 365 dana

June 2002 to June 2003

a) Od 1999 godine

January 1999 to June 2003

2. Što određuje stabilnost EURA?

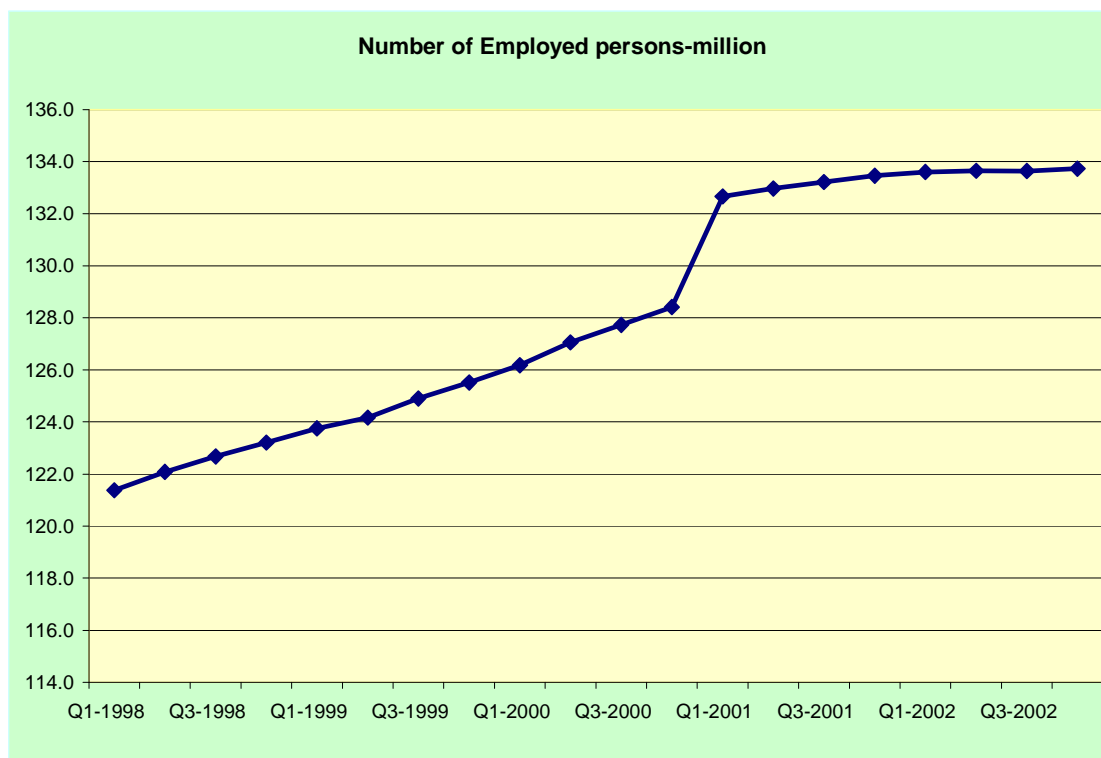
- ✚ Opšti nivo ekonomske i političke stabilnosti
- ✚ Fiskalna stabilnost
- ✚ Tekući bilans
- ✚ Stopa inflacije i kamate
- ✚ Korišćenje EURA kao međunarodne valutne rezerve

3. EURO mijenja poslovno tržište Evrope

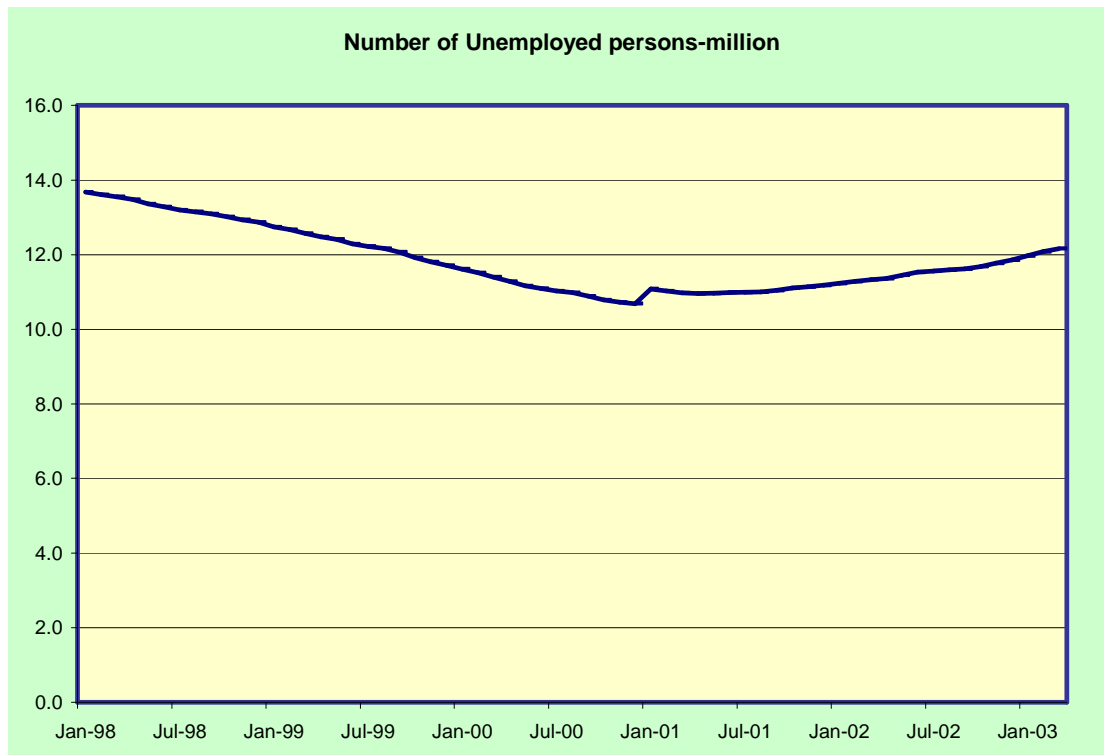
- ✚ Ograničava finansijsku raznolikost
- ✚ Uslovljana Pan Evropsku ekspanziju
- ✚ Posledice usklađivanja tržišnih politika

(Ipak, Evropa je i dalje heterogeno područje jezik, zakoni, radna snaga)

4. Uticaj EURA na nezaposlenost: kontraverzni prilazi

Izvor: ECB

Izvor: ECB

5. Uticaj EURA na kompanije i pojedince

- ✚ Koje firme imaju najviše koristi od EURA? (one koje imaju visok izvos u zemlje EUROLAND-a; one koje su uključene u probleme tranzicije; firme koje se bave turizmom kao i kompanije u oblasti finansija)
- ✚ Koje oblasti imaju rizik od EURA? (firme koje bilježe mali međunarodni promet; Zatim sektor bankarstva, osiguranja, telekomunikacija, komunalne usluge)
- ✚ Da li EURO utiče na promjenu pravila i biznis filozofiju? (Strateški uticaj EURA se ogleda na šest obkasti: 1) Tržište; 2) Konkurencija; 3) Proizvod; 4) Izvori kapitala; 5) Finansiranje; 6) Organizacija.)
- ✚ Kako uvođenje EURA utiče na računovodstveni sistem? (Posledice EURA u odnosu na poslove računovodstva mogu se razvrstati u tri bazične oblasti, one koje nastaju u: 1) sistemu računovodstva; 2) troškovi promjene EURA; 3) izrada finansijskih izvještaja.)
- ✚ Da li EURO podrazumijeva promjene u mnogim tradicionalnim pretpostavkama na kojima su zasnovane evropske integracije do sada? (Treba očekivati rast privatnog akcijskog kapitala; psihološko prihvatanje postojanja nove valute na polju investiranja...)

V EURO kao sredstvo plaćanja van EU i kao sredstvo rezervi

- 1. EURO u Crnoj Gori: zabluda ili korak ka Evropi?**
- 2. EURO kao rezervna valuta**

Opširnije:

1. Cristian Chabot: Understanding the EURO, The McGraw Hill Companies, Inc, 1999
2. European Central Bank: Review of the International Role of EURO, 2002
3. Vivien A. Schmidt: The Futures of European Capitalism, Oxford, 2002
4. Veselin Vukotić, Mlađan Dinkić, Miroљjub Labus: Monetarna Reforma u Crnoj Gori (uvođenje DEM), Institut za strateške studije i prognoze, Podgorica, 1998.
5. www.ecb.int